

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ СВІТУ”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

Підготовлено доцентом кафедри політології
І. С. Погореловою

Затверджено на засіданні кафедри політології
(протокол № 5 від 31.01.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Погорелова І. С. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Політична історія світу” (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2008. – 46 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Політична історія світу”, тематичний план, зміст самостійної роботи з дисципліни “Політична історія світу”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Політична історія — це самостійна історична дисципліна, що вивчає закономірності розвитку політичного життя суспільства, характер, структуру та зміни у політичних системах, діяльність державних інститутів, політичних партій і громадських організацій, політичних діячів. **Завдання** курсу “Політична історія світу” — надати студентам уявлення про основні процеси історичного розвитку країн від епохи стародавнього світу до початку XXI століття.

Актуальність курсу визначається тим, що в Україні після розпаду Радянського Союзу, відбувається переосмислення багатьох проблем всесвітньої політичної історії. Вивчаючи історію, студенти мають усвідомити, яке значення вона відіграє у житті людини. Знання історії розширює знання про суспільство, умови й шляхи його розвитку, світогляд людини, збагачує загальну освіченість й ерудицію. Пізнаючи історію, людина долучається до культури свого народу, світової культури.

Одним із головних завдань політичної історії — сформувати у сучасного молодого покоління суспільну свідомість, політичну культуру, самостійне творче мислення, виробити чітку політичну орієнтацію. Вивчення курсу відкриває широкі можливості для морального розвитку особистості, збереження та зміцнення загальнолюдських ціннісних орієнтацій, позитивного ставлення до активної діяльності в будівництві української державності, державного патріотизму.

Історична підготовка необхідна студентам для орієнтації у такій складній сфері суспільного життя як політика. Дисципліна сприяє загальному розвитку студентів та формуванню активної громадянської позиції. Тому для підготовки кваліфікованих фахівців запроваджено курс “Політична історія світу”, зокрема для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, розрахований на 108 годин: 22 — лекції, 14 — практичні заняття і 72 — самостійна робота.

Метою самостійної роботи студентів є:

- забезпечення фундаментальної загальноосвітньої та практичної підготовки студентів;
- засвоєння методів самостійного вивчення навчального матеріалу, навичок пошуку глибоких знань;
- підвищення ефективності навчального процесу на основі організації позааудиторного навчання відповідно до особистих здібностей кожного студента;

- оволодіння студентами культурою розумової праці, вмінням орієнтуватися у потоці наукової інформації, розвиток незалежного мислення, формування власної точки зору на питання, що вивчаються.

Серед форм самостійної роботи практикується підготовка рефератів, проведення семінарів як форм перевірки, підсумку та узагальнення навчальної роботи, тести, проблеми для обговорення. Це сприяє глибшому вивченню навчального матеріалу. Важливим є прищеплювати студентам навички аналізу і порівняльно-історичного підходу в оцінюванні джерел і літератури, включаючи матеріали Інтернету, з історії політичних відносин.

За результатом вивчення дисципліни студенти повинні *мати:*

- власну точку зору і вміння аргументовано її відстоювати;
- послідовність викладу матеріалу і відсутність логічно несумісних тверджень;
- глибину дослідження проблеми і повноту розкриття теми;
- творчий підхід і оригінальність висновків;
- чітку структурованість матеріалу, грамотне оформлення науково-довідкового апарату;
- вміння шукати і систематизувати знайдений матеріал з проблеми, вміти оперувати отриманими знаннями;
- аналізувати і проводити наукову критику джерел, теорій, концепцій т. ін., оцінювати політичні процеси і структури з погляду загальнолюдського прогресу у створенні умов для розвитку особи.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
з дисципліни
“ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ СВІТУ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Всього	Лекції	Семинар	Практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5	6	7
	Змістовий модуль I. Політична історія Стародавнього Сходу та Античного світу					
1	Історико – цивілізаційний розвиток народів Єгипту і Месопотамії	4	2			2
2	Мала Азія і Закавказзя в давнину. Східне Середземномор'я та Аравія	2				2
3	Головні віхи політичної історії Стародавньої Індії та найдавніші китайські держави	4		2		2
4	Формування і розвиток античних полісів. Розвиток Греції у VIII–VI ст. до н. е.	6	2			4
5	Римська держава у республіканський період (509–30 рр. до н.е.) та епоха Римської імперії (30 р. до н.е. – 476 р. н. е.).	4		2		2

1	2	3	4	5	6	7
	Змістовий модуль II. Політичний розвиток Європи у період середньовіччя					
6	Феодалізм та становлення станової монархії в Європі. Розвиток парламентаризму	4		2		2
7	Суспільно-політичний розвиток абсолютистських монархій	6	2			4
8	Центральна і Східна Європа: особливості політичного розвитку	2				2
	Змістовий модуль III. Історія середньовічного Сходу (X–XVII ст.)					
9	Становлення і особливості розвитку азіатських середньовічних цивілізацій: Китай, Японія, Індія	6	2			4
10	Арабо-ісламська цивілізація	2				2
11	Становлення та розвиток Османської імперії	2				2
	Змістовий модуль IV. Політичний розвиток світу в період нового часу					
12	Соціально-політична криза у Європі в середині XVII ст. Буржуазні революції у Нідерландах і Англії	6	2			4

1	2	3	4	5	6	7
13	Колоніальна політика європейських держав у XVI–XVIII ст.	4		2		2
14	Феодално-абсолютистські держави Європи в XVII–XVIII ст. Європа у 1820–1840 рр.	4				4
	Змістовий модуль V. Політично-соціальний розвиток світу у другій половині XIX – на початку XX ст.					
15	Завершення процесу буржуазних перетворень у провідних країнах світу, їх політичні результати	4	2			2
16	Політичний розвиток України наприкінці XIX – на початку XX ст.	4		2		2
17	Демократичні революції та рухи у світі на початку XX ст.	2				2
	Змістовий модуль VI. Політичний розвиток світу 1914–1945 рр.					
18	Перша світова війна 1914–1918 рр. та революційні процеси у світі	6		2		4
19	Становлення нової системи міжнародних відносин на основі Версальсько-Вашингтонських угод	6	2			4

1	2	3	4	5	6	7
20	Міжнародні відносини напередодні та в часи Другої світової війни	6	2			4
	Змістовий модуль VII. Післявоєнний устрій світу: протиборство двох світових систем					
21	Соціально-політичні зміни у світі. Поділ Європи і світу на два ворогуючі табори. Політика холодної війни	6	2			4
22	Політика розрядки міжнародної напруженості, причини її зриву і загострення “холодної війни” між протилежними системами	4				4
	Змістовий модуль VIII. Політичний розвиток світу на попризі XXI ст.	4		2		2
23	Розпад СРСР. Закінчення “холодної війни” та її наслідки	4	2			2
24	Політичний розвиток світу після розпаду біполярної системи міжнародних відносин. Особливості розвитку світу на початку XXI ст.	4	2			2
Разом годин:		108	22	14	-	72

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ СВІТУ”

Змістовий модуль I. Політична історія Стародавнього Сходу та Античного світу

Тема 1. Історико-цивілізаційний розвиток народів Єгипту і Месопотамії

План роботи

1. Характер та особливості давньосхідного суспільства та держави.
2. Політичний устрій Єгипту Старого царства. Фараон та його деспотична влада.
3. Особливості політичного розвитку Єгипту Нового та Пізнього царства.
4. Політична історія шумерських міст-держав у ранньодинастичну епоху.
5. Об'єднання Шумеру та Аккаду. Держава Саргонідів.
6. Піднесення Вавилону та утворення Старовавилонського царства.
7. Політичний устрій Вавилону. Утворення Нововавилонського царства.

Література [4; 13; 23; 33–35; 44; 48; 65; 66; 77; 78; 80; 86–88; 89]

Теми рефератів

1. Історичний портрет Навуходоносора I.
2. Соціальні суперечності у Єгипті Середнього царства.
3. Реформи Ехнатона та їх значення.

Завдання для самоперевірки

1. Схарактеризуйте правління Саргона I.
2. Схарактеризуйте кодекс Хаммурапі.

Тема 2. Мала Азія і Закавказзя в давнину. Східне Середземномор'я та Аравія

План роботи

Особливості соціально-політичного ладу Хеттської держави.

1. Троя і проблеми троянської історії.
2. Утворення держави уратів. Політичний устрій Урарту.
3. Грузинські держави.
4. Велика Вірменія. Вірменські Аршакиди в I–IV ст.
5. Фінікійські міста-держави (Угаріт, Сидон, Тир, Беріт, Бібл).
6. Стародавні євреї і утворення старовірейської держави.

Теми рефератів

1. Відносини держав Східного Середземномор'я та Аравії з державами Месопотамії, Малої Азії та Єгиптом.
2. Політичний устрій Карфагена.

Література [4; 5; 13; 23; 33–35; 37; 73; 110]

Тема 3. Головні віхи політичної історії Стародавньої Індії та найдавніші китайські держави

План роботи

1. Індуська (Харапська) цивілізація.
2. Суспільний та політичний устрій індоаріїв.
3. Закони Ману та їх значення.
4. Утворення Імперії Маур'їв, її політичний лад.
5. Північно-західна Індія у складі Кушанської імперії.
6. Імперія Гуптів: її розквіт та занепад.
7. Китайські держави: Шань-Інь, Західне та Східне Чжоу.
8. Реформи Шань Яна у царстві Цінь та їх значення.
9. Імперія Цінь. Цінь Шихуанді, його адміністративні реформи та зовнішня політика.
10. Суспільно-політичний розвиток імперії Хань.

Література [4–6; 10; 13; 17; 23; 33–35; 37; 41; 42; 45; 67; 74; 83]

Теми рефератів

1. Варни та суспільні відносини у Стародавній Індії.
2. Внутрішня та зовнішня політика Ашоки у Стародавній Індії.
3. Народні повстання в імперії Хань у I–II ст.

Тема 4. Формування і розвиток античних полісів. Розвиток Греції у VIII–VI ст. до н. е.

1. Формування і розвиток давньогрецьких полісів.
2. Поліс — основа грецького державного устрою.

3. Афінівська демократія: Народні збори, Рада п'ятисот, ареопаг.
4. Держава, влада і суспільство у Спарті.
5. Соціально-політична організація грецьких полісів у VIII–VI ст. до н. е.

Теми рефератів

1. Тирани Греції.
2. Перикл: політичний портрет.
3. Пелопоннеська війна: погляд історика Фукідіда.
4. Програми подолання кризи у грецькому суспільстві у творах Платона, Сократа й Аристотеля.
5. Демократія і реформи в Афінівському полісі.

Література [9; 14; 15; 27; 55; 61; 62]

Тема 5. Римська держава у республіканський період (509 – 30 рр. до н.е.) та епоха Римської імперії (30 р. до н.е. – 476 р. н. е.)

План роботи

1. Державні діячі “золотого століття” Римської республіки: Сципіон, Катон.
2. Криза політичної системи Римської республіки. І тріумвірат.
3. Диктатура Цезаря.
4. Причини падіння Римської республіки.
5. Особливості правління династії Юліїв-Клавдієв.
6. Династія Флавієв.
7. Солдатські імператори та їх політика.
8. Причини падіння Західної Римської імперії.

Теми рефератів

1. Диктатура Сулли.
2. Особливості соціальних суперечностей у римському суспільстві.
3. Громадянські війни і криза республіканського устрою.
4. Принципат Августа і подальше функціонування монархічної влади.
5. Реформи Діоклетіана та Костянтина щодо зміцнення Римської імперії.
6. Політична діяльність Цицерона.

Література [9; 14; 15; 27; 55; 61; 62]

Змістовий модуль II. Політичний розвиток Європи у період середньовіччя

Тема 6. Феодалізм та становлення станової монархії в Європі. Розвиток парламентаризму

План роботи

1. Франкська держава: політичний устрій.
2. Франкська держава за часів правління Карла Великого. Утворення Франкської імперії.
3. Політична роздробленість Франції у IX–XI ст. і політика перших Капетингів.
4. Політика короля Оттона I і утворення Німецької імперії.
5. Особливості формування станової монархії у країнах Західної Європи.
6. Становлення парламентаризму: Генеральні штати у Франції.
7. Велика Хартія вільностей і встановлення баронської олігархії в Англії.

Теми рефератів

1. Столітня війна: причини, етапи, значення.
2. Середньовічні міста і бюргерство.
3. Феодальна суспільна система і її особливості.
4. Розпад імперії Каролінгів і його причини.

Література [11; 12; 16; 19; 22; 26; 58; 63; 70]

Тема 7. Суспільно-політичний розвиток абсолютистських монархій

План роботи

1. Громадянсько-релігійні війни у Франції.
2. Формування і специфіка розвитку абсолютистських монархій у країнах Західної Європи.
3. Реформація і Контрреформація.
4. Формування капіталістичних відносин і соціально-політичні процеси у країнах Західної Європи.
5. Особливості правління династії Стюартів.
6. Формування абсолютизму у Франції. Людовік XIII.

7. Перехід від станової монархії до абсолютної у країнах Північної Європи.
8. Тридцятилітня війна у Європі й Вестфальський мир.

Теми рефератів

1. Організація і діяльність ордену єзуїтів.
2. Генріх VIII: людина і державний діяч.
3. Політика Рішельє і зміцнення абсолютизму у Франції у XVII ст.
4. Внутрішня і зовнішня політика Філіппа II в Іспанії у другій половині XVI ст.
5. Специфічні риси абсолютизму в різних країнах Західної Європи.
6. Мартін Лютер та його вчення.
7. Вчення та діяльність Томаса Мюнцера.
8. Селянська війна — кульмінаційний пункт ранньобуржуазної революції у Німеччині.

Література [11; 12; 16; 19; 22; 26; 58; 63; 70]

Тема 8. Центральна і Східна Європа: особливості політичного розвитку

План роботи

1. Східні слов'яни в давнину.
2. Болеслав I Хоробрий, його політика.
3. Держава Ягелона.
4. Політичний розвиток Чехії у IX ст.: утворення двох політичних об'єднань.
5. Чехія у складі Священної Римської імперії.
6. Гуситський рух.

Теми рефератів

1. Зовнішня політика Київської держави.
2. Піднесення Київської держави за Ярослава Мудрого.
3. Політична роздробленість Київської Русі.
4. Роль і місце Київської Русі в історії Європи.

Література [8; 11; 16; 19; 20; 22; 32]

Змістовий модуль III. Історія середньовічного Сходу (V–XVII ст.)

Тема 9. Становлення і особливості розвитку азійських середньовічних цивілізацій: Китай, Японія, Індія

План роботи

1. Особливості історичного розвитку цивілізацій середньовічного Сходу.
2. Китай після краху імперії Хань.
3. Китайська держава епохи Тан (618–906 рр.).
4. Війни у Китаї в X ст. і створення імперії Сун (960–1279 рр.).
5. Династія Юань (1280–1368 рр.).
6. Соціально-політичний розвиток Китаю епохи Мін (1368–1644 рр.).
7. Японська модель середньовіччя. Особливості державного устрою.
8. Оформлення стану самураїв.
9. Імперія Великих Моголів (1532–1707 рр.).
10. Релігійні і політичні реформи Акбара (1542–1605 рр.), їх значення.

Теми рефератів

1. Специфічні риси розвитку країн Азії у середні віки.
2. Японія при сьогунах (XII–XVII ст.).
3. Розквіт корейської держави в епоху Чосон (XIV–XVII ст.).
4. Варново-кастова організація індійського суспільства.
5. Роль конфуціанства у формуванні певних рис китайської цивілізації.

Завдання для самоперевірки

1. Дайте характеристику соціально-політичним процесам у Китаї в III–VII ст.
2. Схарактеризуйте особливості політичного розвитку Японії у період XVI–XVII ст.

Література [4; 5; 10; 13; 17; 19; 22; 33–35; 73; 74; 93; 106; 111]

Тема 10. Арабо-ісламська цивілізація

План роботи

1. Виникнення ісламу й утворення держави арабів.
2. Утворення Арабського халіфату. Діяльність перших халіфів.
3. Дамаський халіфат Омейядів (662–750 рр.). Багдадський халіфат Аббасидів (750–1258 рр.).
4. Особливості розвитку ісламських співтовариств після розпаду халіфату.
5. Утворення держави Сельджукідів у Середній Азії у X–XIII ст.
6. Взаємодія та протистояння християнського Заходу й ісламського Сходу.

Теми рефератів

1. Геополітичне положення Аравійського півострова.
2. Ісламські держави Північної Африки.
3. Ісламська держава в Іспанії.
4. Держави Середньої Азії в X–XIII ст.

Література [3; 4; 22; 33–36; 64; 72; 73; 108]

Тема 11. Становлення та розвиток Османської імперії

План роботи

1. Створення Османської імперії (1304–1453 рр.). “Золотий вік” османів.
2. Суспільно-політичний устрій Османської імперії.
3. Боротьба народів проти османського гніту.
4. Спроби відновлення могутності держави Османа в XVII ст.

Теми рефератів

1. Геополітичне положення та тюркизація Малої Азії в XII–XIII ст.
2. Турки-османи у Північному Причорномор’ї.
3. Ослаблення й занепад турецької могутності.
4. Війни імперії Османа з Англією, Францією у XVII ст.: причини і результати.

Література [4; 21; 22; 30; 33–35; 73; 75]

Змістовий модуль IV. Політичний розвиток світу у період нового часу

Тема 12. Соціально-політична криза в Європі в середині XVII ст. Буржуазні революції у Нідерландах і Англії

План роботи

1. Причини, характер та значення Нідерландської буржуазної революції.
2. Англійський абсолютизм і опозиція.
3. Довгий парламент та його революційна діяльність.
4. Англійська революція середини XVII ст.: передумови, етапи революції.
5. Індивідуалістська республіка.
6. Криза республіки і протекторат О. Кромвеля.
7. Розвиток конституційної монархії в Англії у XVIII ст.

Теми рефератів

1. Політичний і суспільний устрій Нідерландів у другій половині XVI ст.
2. Вільгельм Оранський: політичний портрет.
3. Олівер Кромвель: політичний портрет.
4. Зміни у положенні селянства та дворянства у країнах Західної Європи в XV–XVI ст. Поява буржуазії і пролетаріату.

Література [11; 12; 16; 19; 22; 28; 49; 54; 58; 63; 70; 112]

Тема 13. Колоніальна політика європейських держав у XVI–XVIII ст.

План роботи

1. Політичні та економічні наслідки Великих географічних відкриттів.
2. Виникнення колоніальної політики, її цілі. Перші колоніальні імперії.
3. Англо-іспанське і англо-голландське суперництво у XVII ст.
4. Війна за незалежність у колоніях Північної Америки.
5. Версальський мир. Становлення державності США.

6. Система управління і соціальний склад іспанських, португальських колоній.

Теми рефератів

1. Політичні діячі США (за вибором: Б. Франклін, С. Адамс, А. Гамільтон).
2. Джордж Вашингтон – перший президент США.
3. Томас Джефферсон: просвітитель і політичний діяч.
Література [16; 22; 28; 49; 58; 59; 63; 70; 102; 112]

Тема 14. Феодально-абсолютистські держави Європи в XVII–XVIII ст. Європа у 1820–1840 рр.

План роботи

1. Особливості абсолютизму в Іспанії, Німеччині, Франції.
2. Політичні інтереси європейських держав у другій половині XVIII ст.
3. Велика французька буржуазна революція.
4. Конституції Франції 1791 і 1793 рр.: порівняльний аналіз.
5. Політика Директорії.
6. Імперія Наполеона. Причини кризи імперії.
7. Цілі буржуазії і ліберального дворянства у європейських революціях 1820–1830 рр. (Іспанія, Португалія, Італія).
8. Липнева монархія і лютнева революція у Франції.
9. Німецька національна ідея у подіях 1848–1849 рр.

Теми рефератів

1. Політичний портрет (на вибір: Марат, Дантон, Лафайєт, Бріссо, Кутон).
2. Жирондисти і їхня роль у французькій революції.
3. Паризька комуна у 1792–1794 рр.
4. Великий терор у період французької революції XVIII ст.

Завдання для самоперевірки

1. Проаналізуйте історичне місце Н. Бонапарта і його діяльності.
2. Висвітліть завойовницьку політику Франції часів Директорії (1796–1799 рр.): причини і результати.
3. Схарактеризуйте коаліції європейських держав проти Франції наприкінці XVIII – на початку XIX ст.: сильні і слабкі сторони.

4. Утрехтський мир (1713–1715 рр.) – перший договір про баланс сил у Європі.

Література [16; 22; 25; 28; 49; 58; 59; 63; 70]

Змістовий модуль V. Політично-соціальний розвиток світу у другій половині XIX – на початку XX ст.

Тема 15. Завершення процесу буржуазних перетворень у провідних країнах світу, їх політичні результати

План роботи

1. Буржуазні революції XIX ст. на Заході.
2. Становлення та розвиток парламентських політичних систем.
3. Австро-прусска боротьба за гегемонію у Німеччині.
4. Прихід до влади О. Фон Бісмарка його політичний курс.
5. Створення Троїстого союзу.
6. Створення Італійського королівства.
7. Створення двоєдиної монархії Австро-Угорщини.
8. Південні слов'яни у монархії Габсбургів.
9. Особливості формування американського суспільства: реконструкція, її цілі та методи здійснення.
10. Особливості розвитку Російської імперії наприкінці XIX – на початку XX ст.

Теми рефератів

1. Політичний портрет О. фон Бісмарка.
2. О.Фон Бісмарк і “культуркампф”.
3. Паннімецький союз (1891–1914 рр.)

Література [16; 22; 25; 28; 31; 49; 58; 59; 63; 70; 102; 112]

Завдання для самоперевірки

1. Проаналізуйте початок і закінчення циклу буржуазних революцій у Західній Європі.
2. Схарактеризуйте перехід окремих держав Західної Європи від абсолютизму до буржуазної держави.
3. Дайте визначення буржуазного парламентаризму.
4. Висвітліть найважливіші соціально-політичні наслідки буржуазних революцій.

Тема 16. Політичний розвиток України наприкінці XIX – на початку XX ст.

План роботи

1. Буржуазно-демократичні реформи 60–70-х років та їх вплив на політичне становище в Україні.
2. Утворення робітничого класу й зародження робітничого руху.
3. Політика національного гноблення західноукраїнського населення.
4. Політика російського царату щодо Наддніпрянської України.
5. Незалежники й автономісти – дві течії в українській політичній думці.
6. Боротьба за політичну автономію українських земель у складі Австро-Угорщини.

Література [8; 20; 31; 32]

Теми рефератів

1. Вплив ідей М. Драгоманова на розвиток українського руху.
2. Наукова й політична діяльність М. Грушевського в Галичині.

Завдання для самоперевірки

1. Порівняйте становище та розвиток українських земель у Російській і Австро-Угорській імперіях у другій половині XIX ст.
2. Дайте порівняльну характеристику українського національного руху на східноукраїнських та західноукраїнських землях.
3. У чому полягає антиукраїнська спрямованість Валувського циркуляра та Емського указу російського царизму?

Тема 17. Демократичні революції та рухи у світі на початку XX ст.

План роботи

1. Причини піднесення страйкового руху робітничого класу, його особливості.
2. Буржуазна революція 1910 р. в Португалії та її результати.
3. Революції в Ірані (1905–1911 рр.) та Туреччині (1908–1911 рр.), їх наслідки.
4. Політика Цинської династії. Синьхайська революція 1911–1913 рр. у Китаї.

5. Японія в період Токугавського сегуната. “Реформи Мейозі”.
6. Мексиканська революція 1910–1917 рр.
7. Британська колоніальна політика в Індії наприкінці XIX ст.
8. Антиколоніальна боротьба народів Африки та Латинської Америки на початку XX ст.
9. Початок революції в Росії, її характер, рушійні сили та основні етапи.
10. Україна в роки революції 1905–1907 рр.

Література [4; 16; 18; 25; 29; 31; 56; 58; 84]

Теми рефератів

1. Причини поразки та наслідки революції 1905–1907 рр. у Росії.
2. Державний устрій, політичні системи країн Англії, Франції, Німеччини, Росії, США та Японії на початку XX ст.
3. Особливості національно-визвольного руху в країнах Африки.
4. “Східне питання” і політика держав щодо імперії Османа.
5. Младотурецька революція 1908–1909 рр.

Питання для дискусій

Програми та характер діяльності перших політичних партій на західноукраїнських землях і в Наддніпрянській Україні.

Завдання для самоперевірки

1. Що було спільного та відмінного в політичних таборах періоду буржуазних революцій країн Заходу та буржуазної революції в Росії?
2. Який зміст вкладено у вислів: “Пробудження Азії”?

Тестові завдання

1. Визначте, у якому році відбулася Синьхайська революція:

- а) 1912;
- б) 1911;
- в) 1906;
- г) 1917.

2) Дайте відповідь, як називалася організація, створена Сунь Ятсеном в 1905 р. для здійснення національної революції:

- а) Об'єднаний союз;
- б) Національна партія;

- в) Китайська революційна партія;
- г) Союз відродження.

3) Назвіть ім'я першого тимчасового президента Китайської республіки:

- а) Юань Шикай;
- б) Дуань Цижуй;
- в) Сунь Ятсен;
- г) Ван Цзінвей.

**Змістовий модуль VI. Політичний розвиток світу
в 1914–1945 рр.**

Тема 18. Перша світова війна 1914–1918 рр. та революційні процеси у світі

План роботи:

1. Загострення міжімперіалістичних суперечностей на початку ХХ ст.
2. Політика європейських держав напередодні Першої світової війни. Оформлення військово-політичних блоків.
3. Причини Першої світової війни. Стратегічні плани противників
4. Жовтнева (1917 р.) революція в Росії та її вплив на політичні процеси у світі.
5. Буржуазно-демократична революція в Австро-Угорщині, її наслідки.
6. Посилення національно-визвольної боротьби народів Азії, Африки та Латинської Америки.
7. Політична обстановка в Україні після перемоги Лютневої революції в Росії.
8. Завершення Першої світової війни та її політичні підсумки.

Література [16; 25; 29; 32; 58; 59; 76; 79; 91; 92; 94; 102]

Теми рефератів

1. Процес оформлення Троїстого союзу і Антанти.
2. Утворення Балканського союзу. Балканські війни.
3. Дипломатична боротьба країн німецького блоку і Антанти за союзників у роки Першої світової війни.

4. Умови Брестського мирного договору УНР з країнами Центральної Європи та його наслідки для України.
5. Основні рішення Паризької мирної конференції 1919–1920 рр.
6. Перша світова війна у спогадах її учасників.
7. В. Вільсон і його програма повоєнного врегулювання міжнародних відносин.

Питання для дискусій

1. Проблема альтернативного розвитку Росії після Лютневої революції 1917 р.
2. Сучасні оцінки революційних подій у жовтні 1917 р. в Росії.

Теми рефератів

1. Україна в геополітичних розрахунках великих держав напередодні Першої світової війни.
2. Утворення Центральної Ради, програма її діяльності.
3. Проаналізуйте завершення Першої світової війни та її наслідки для світу.
4. Проведіть порівняльний аналіз політичного розвитку Німецької, Австро-Угорської та Російської імперій. Визначте загальні та особливі риси розвитку.
5. Які причини зумовили загострення міждержавних політичних суперечностей наприкінці XIX — на початку XX ст.?

Тема 19. Становлення нової системи міжнародних відносин на основі Версальсько-Вашингтонських угод

План роботи

1. Геополітичні зміни у світі після Першої світової війни.
2. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин, її суперечності.
3. Тенденції політичного розвитку країн Західної Європи і США в 20-ті роки.
4. Міжнародний робітничий рух на початку 20-х років.
5. Загострення суперечностей у капіталістичному світі в 20-х — на початку 30-х років.
6. “Новий курс” Ф. Рузвельта, його сутність і значення для США.
7. Фашистський рух у Європейських країнах.

8. Прихід до влади нацистів у січні 1933 р. в Німеччині. А. Гітлер та ідеї націонал-соціалізму.
9. Посилення небезпеки військового конфлікту. Виникнення військово-політичних союзів.

Література [16; 25; 29; 32; 50; 58; 59; 79; 101; 102]

Теми рефератів

1. Фашистські диктатори Муссоліні і Гітлер.
2. Проголошення СРСР. Й. Сталін.
3. Суспільно-політичний розвиток радянської держави у 20–30-х роках.
4. Причини виникнення фашизму та умови приходу його до влади.
5. Фашистські режими в Італії та Німеччині: порівняльний аналіз.
6. Агресивні акції в Європі та підготовка світової війни.
7. Внутрішня політика кабінету Д. Ллойда Джорджа та консервативних урядів.
8. Політичний портрет Ф. Д. Рузвельта.

Питання для дискусій

1. Чи можна вважати розвиток фашистського руху об'єктивно неминучим для деяких країн Західної Європи у 20–30-х роках?
2. Чи мала Радянська Росія альтернативи встановленню тоталітарного режиму наприкінці 20-х—на початку 30-х років?

Завдання для самоперевірки

1. У чому виявилися суперечності Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних договорів?
2. Сформулюйте головні тенденції політичного розвитку країн Західної Європи і США в 30-х роках.
3. Виявіть недоліки і суперечності Версальсько-Вашингтонської системи повоєнного влаштування світу.

Тема 20. Міжнародні відносини напередодні та в часи Другої світової війни

План роботи

1. Загострення суперечностей світового розвитку і назрівання Другої світової війни.

2. Міжнародні відносини напередодні війни. Пакт Молотова — Ріббентропа.
3. Італо-німецька інтервенція в Іспанії та встановлення фашистського режиму Франко.
4. Початок Другої світової війни. Причини, характер і періодизація Другої світової війни.
5. Велика Вітчизняна війна, її характер і цілі.
6. Процес створення антигітлерівської коаліції під час Другої світової війни.
7. Тегеранська конференція. Ялтинська (Кримська) конференція.
8. Потсдамська (Берлінська) конференція, її рішення та міжнародне значення.
9. Політичні підсумки та уроки Другої світової війни.
10. Україна в Другій світовій війні.

Література [16; 25; 29; 32; 58; 59; 76; 79; 91; 92; 94; 102]

Теми рефератів

1. Тегеранська і Ялтинська конференції, їх рішення і значення.
2. Дискусійні проблеми Другої світової війни.
3. План “Барбаросса”: підготовка і реалізація.
4. Проблема відкриття Другого фронту та завершальний етап війни у Європі. Успіхи англо-американських військ на Тихому океані та в Європі.
5. Сталінградська битва, її наслідки та значення.
6. Німецький окупаційний режим і остарбайтери.
7. Антифашистський Рух опору в роки Другої світової війни.

Питання для дискусій

1. Чому Другий фронт у Європі був відкритий США та Англією з великим запізненням?
2. Оцініть радянсько-німецький пакт від 23 серпня 1939 р. Ріббентропа — Молотова та таємний додатковий протокол до нього.

Завдання для самоперевірки

1. Висвітліть причини і сутність кризи Версальської системи міждержавних відносин та її крах.
2. Мюнхенська конференція керівників західних держав. Провал політики “умиротворення” агресора.

3. У чому полягала сутність фашистського “нового порядку” у Європі?
4. Проаналізуйте причини невдач і поразок Червоної армії на початковому періоді Великої Вітчизняної війни.
5. Покажіть створення і значення антигітлерівської коаліції під час Другої світової війни.
6. Схарактеризуйте зовнішню політику СРСР у перший період Другої світової війни.
7. Результати роботи конференції в Сан-Франциско щодо заснування ООН. Роль Української РСР у роботі конференції.
8. Міжнародні відносини в заключний період Другої світової війни.

ПОЯСНІТЬ:

- сутність радянсько-німецького альянсу, планів обох держав щодо Польщі;
- політику Радянського Союзу щодо країн Прибалтики та причин виключення СРСР з Ліги Націй;
- курс Німеччини щодо досягнення компромісу з Англією, його мотивація;
- укладення Троїстого пакту Німеччини, Італії та Японії, його мету.

Тестові завдання

1. *Оберіть назву створеного в середині 30-х років Францією зовнішньополітичного блоку, до якого увійшли Греція, Румунія, Туреччина та Югославія:*

- а) Французька Антанта;
- б) Мала Антанта;
- в) Балканська Антанта;
- г) Південна Антанта.

2. *Розташуйте історичні події у правильному, на вашу думку, хронологічному порядку:*

- а) окупація Греції;
- б) битва під Сталінградом;
- в) початок Другої світової війни;
- г) капітуляція Японії.

3. *До початкового етапу Великої Вітчизняної війни належить:*

- а) Смоленська битва;

- б) Сталінградська битва;
- в) битва на Орловсько-Курській дузі;
- г) Вісло-Одерська операція.

4. Прочитайте уривок із спогадів і вкажіть назву органу влади періоду Великої Вітчизняної війни, про який йдеться: “Керував всіма військовими діями озброєних сил на суші, на морі і в повітрі, проводив нарощування стратегічних зусиль у ході боротьби за рахунок резервів і використання сил партизанського руху”:

- а) Ставка Верховного Головнокомандування;
- б) Реввоенрада;
- в) Рада з евакуації;
- г) Рада Праці і Оборони.

Змістовий модуль VII. Післявоєний устрій світу: протиборство двох світових систем

Тема 21. Соціально-політичні зміни у світі. Поділ Європи і світу на два ворогуючі табори. Політика холодної війни

План роботи

1. Геополітичні зміни у світі після Другої світової війни.
2. Боротьба між СРСР і США за лідерство у повоєнному світі.
3. Причини, цілі та форми холодної війни.
4. Головні зовнішньополітичні доктрини СРСР та США.
5. Розпад колоніальної системи, його етапи.
6. Утворення незалежних країн, їх роль у процесі світового розвитку.
7. Особливості суспільно-політичного розвитку країн Західної Європи. “План Маршала”.
8. Німецька проблема у повоєнній Європі. Берлінська криза 1961 р.
9. Карибська криза: причини, політичні уроки для світу.
10. Холодна війна і країни Азії.
11. Кубинська революція 1959 року. Ф. Кастро.

Теми рефератів

1. “Берлінська криза” 1948 р.
2. Війна США у В’єтнамі.

3. Дипломатія супердержав у роки холодної війни.
4. США у перші повоєнні роки: адміністрація Г. Трумена.
5. Проблема вибору стратегії розвитку США в період першої адміністрації Д. Ейзенхауера. 1953–1957 рр.
6. Китай: громадянська війна і перемога народної революції (1946–1949 рр.).
7. Виникнення “тайванської проблеми”.
8. Корейська війна 1950–1953 рр.

Питання для дискусій

1. Чи були альтернативи холодній війні у повоєнний період?
2. Хто є винуватцем розв’язання холодної війни?
3. Розкрийте процес формування біполярного світу.
4. Криза колоніалізму, початок колонізації, вихід країн, що визволилися, на міжнародну арену.
5. Значення рішень Ялтинської і Потсдамської конференцій 1945 р. для повоєнного устрою світу.

Завдання для самоперевірки

1. Коли було створено ООН і в чому її головне політичне завдання? Яка роль України в її утворенні.
2. Чому прийняття сталінської моделі соціалізму викликало проблеми у східноєвропейських країн?
3. Коли і з якою метою була створена Рада Економічної Взаємодопомоги?
4. Чи можна вважати Фултонську промову У. Черчілля початком холодної війни? Розкрийте її зміст.
5. Коли і які військово-політичні блоки були створені у світі наприкінці 40-х – середині 50-х роївк?
6. Розкрийте політичний зміст “Руху неприєднання”.
7. Сутність “Плану Маршала”, його вплив на економічне відродження країн Західної Європи.
8. Роль СРСР в утвердженні тоталітаризму в Східній і Південно-Східній Європі.
9. Американська політика “гнучкого реагування” у відносинах з СРСР. Доктрина Кеннеді.
10. “Особливі відносини” між США і Великобританією у роки холодної війни.

11. “Незалежний курс” Франції у межах трансатлантичного співтовариства в 60-х роках.
12. “Відлига” (1953–1964 рр.). Лібералізація суспільно-політичного життя.

Тестові завдання

1. Вкажіть період народного повстання проти тоталітарно-комуністичного режиму в Угорщині:

- а) квітень — травень 1956 р.;
- б) жовтень — листопад 1956 р.;
- в) вересень — жовтень 1956 р.;
- г) серпень — вересень 1956 р.

2. Економічні реформи в СРСР в другій половині 60-х років пов’язані з ім’ям:

- а) Г. М. Маленкова;
- б) Ю. В. Андропова;
- в) А. Н. Косигіна;
- г) Л. П. Берії.

3. Визначте, які з названих положень містилися в доповіді М. С. Хрущова на XX з’їзді КПРС “Про культ особи і його наслідки”:

- а) Сталін винен у масових репресіях;
- б) у репресіях винен тільки КДБ;
- в) Сталін привласнив собі одноосібну владу в державі;
- г) у репресіях винні соратники Сталіна;
- д) безневинно арештованих людей піддавали тортурам;
- е) Сталін діяв правильно до 1936 р.

4. У ніч на 23 липня 1952 р. таємна військова організація “Вільні офіцери” здійснила переворот і захопила владу у країні. Військовими була ліквідована монархія і в 1953 р. ця країна була проголошена республікою. Про яку країну йдеться:

- а) Сирію;
- б) Ірак;
- в) Єгипет.

5. Організацію Американських держав (ОАД) було створено у:

- а) 1947 р.;
- б) 1948 р.;
- в) 1952 р.

Література [2; 7; 16; 25; 29; 31; 50; 58; 100; 102; 104]

Тема 22. Політика розрядки міжнародної напруженості, причини її зриву і загострення “холодної війни”

План роботи

1. Перехід від конфронтації до політичного діалогу і взаємовигідного співробітництва між СРСР і США.
2. Радянсько-американські зустрічі та переговори на найвищому рівні в першій половині 70-х років.
3. Квітнева 1978 р. революція в Афганістані. Загострення холодної війни.
4. Антикомуністична спрямованість зовнішньої політики адміністрації Р. Рейгана.
5. Радянсько-американське протистояння в країнах “третього світу”.
6. Політика “перебудови” в СРСР та її вплив на світові процеси.

Теми рефератів

1. Загострення боротьби великих держав за “третій світ”.
2. Глобальні і регіональні проблеми у відносинах між СРСР і США у 80-х роках Доктрина Рейгана.
3. Вплив СРСР на суспільно-політичний розвиток країн Східної Європи.
4. СРСР і країни Східної Європи у системі міжнародних відносин.

Питання для дискусій

1. Чим були зумовлені зміни зовнішньополітичного курсу провідних держав світу? У чому вони виявилися?
2. У чому виявився перехід до політики розрядки міжнародної напруженості?

Завдання для самоперевірки

1. З’ясуйте причини зриву політики розрядки і загострення холодної війни наприкінці 70-х—першій половині 80-х років.
2. “Нова східна політика” ФРН як передумова “розрядки” міжнародних відносин на європейському континенті.
3. Схарактеризуйте становлення “багатополосної дипломатії” Японії в 70-х роках.
4. Висвітлити “Уотергейтський скандал” у США і його міжнародні наслідки.

5. Проаналізуйте “Африканську стратегію” СРСР і західних країн в 70-ті роки.
6. Доктрина Картера. Концепція “обмеженої ядерної війни”
7. Проаналізуйте Доктрину Рейгана.
8. Висвітліть реакцію світової громадськості на акт введення радянських військ в Афганістан.
9. Дайте характеристику міжнародних відносин у другій половині 70-х — першій половині 80-х років. Початок розпаду біполярного світу.

Тестові завдання

1. Визначте подію, яка змусила президента США оголосити СРСР “імперією зла”:

- а) введення у 1979 р. радянських військ до Афганістану;
- б) масові арешти дисидентів протягом 1982–1983 рр.;
- в) бойкот СРСР Олімпійських ігор 1984 р. у Лос-Анджелесі;
- г) знищення у 1983 р. південнокорейського пасажирського літака.

2. Вкажіть місце, де у вересні 1978 р. між Єгиптом та Ізраїлем була підписана угода про припинення війни:

- а) Кемп-Девід;
- б) Род-Айленд;
- в) Ель-Пасо;
- г) Санта-Фе.

3. Встановіть послідовність зазначених подій:

- а) проведення операції “Буря в пустелі”;
- б) обрання Ф. Міттерана президентом Франції;
- в) падіння режиму “чорних полковників” у Греції;
- г) падіння Берлінської стіни.

4. Радянська агресія в Афганістані тривала упродовж:

- а) 1972–1978 рр.;
- б) 1979–1989 рр.;
- в) 1985–1992 рр.

5. Назвіть, у якому році в СРСР з’їздом народних депутатів було введено пост Президента СРСР:

- а) 1977;
- б) 1985;
- в) 1990;
- г) 1999.

Література [2; 7; 16; 25; 29; 31; 40; 50; 58; 96; 100; 102; 104]

Змістовий модуль VIII. Політичний розвиток світу на порозі XXI століття

Тема 23. Розпад СРСР. Закінчення “холодної війни” та її наслідки

План роботи:

1. Народні антитоталітарні революції 1989–1990 рр. у соціалістичних країнах Східної Європи та їхні особливості.
2. Німецька проблема. Міжнародні наслідки об'єднання Німеччини.
3. Розпад Югославії та виникнення нових держав.
4. Міжнародні наслідки розпаду СРСР і розвалу світової системи соціалізму.
5. Прискорення процесу інтеграції західноєвропейських країн.
6. Головні проблеми розвитку СНД.
7. Проблема “ядерної спадщини” СРСР.
8. Політичне становище в Україні. Незалежна Україна і світове співтовариство.

Написання **рефератів** з актуальних проблем теми.

1. М. С. Горбачов: політичний портрет.
2. Суть “нового зовнішньополітичного мислення” лідерів СРСР М. Горбачова та його вплив на міжнародні відносини другої половини 80-х років.
3. Характер, суть та вплив на міжнародні відносини радянсько-американського політичного діалогу другої половини 80-х — початок 90-х років.
4. Загальноєвропейський процес другої половини 80-х — початок 90-х років.
5. Відновлені та нові незалежні держави (1991 — кінець 90-х років ХХ ст.).
6. Оксамитова революція у Чехословаччині у кінці 80-х років ХХ ст.
7. Роль британської дипломатії у встановленні клімату довіри між Сходом і Заходом наприкінці 80-х — на початку 90-х років.
8. Теорія і практика “однополярної стабільності” на міжнародній арені у сучасних умовах.
9. Геополітичні зміни в країнах Центральної і Східної Європи.
10. Перша міжнародна криза після закінчення “холодної війни” — військові дії проти Іраку в зоні Персидської затоки.

Питання для дискусій

1. Розпад радянської тоталітарної системи та його результати.
2. Американська стратегія “розширення демократії”.
3. Стан і перспективи українсько-російських відносин у сучасних умовах.
4. Стан відносин у сучасних умовах між Україною і США.
5. Відносини України з державами СНД.
6. Проблеми входження України до загальноєвропейських структур.

Завдання для самоперевірки

1. Політика перебудови в СРСР: об’єктивна необхідність і сутність.
2. Міжнародні наслідки антитоталітарних демократичних революцій у країнах Східної Європи 1989–1990 рр.
3. Розпад СРСР і створення Співдружності Незалежних Держав (СНД).
4. За яких соціально-політичних умов розгортався український національно демократичний рух наприкінці 80-х років?
5. За яких обставин була прийнята Декларація про державний суверенітет України? Схарактеризуйте її основні положення.
6. Розкрийте сутність політичної боротьби у виборчій кампанії 1994 р. до Верховної Ради та на посаду Президента України.
7. Схарактеризуйте розстановку політичних сил в Україні напередодні президентських виборів 1999 р.
8. Розкрийте сутність зовнішньополітичної стратегії України та визначте основні вектори зовнішньої політики України.

Тестові завдання

1. Прочитайте уривок із “Заяви по підсумкам зустрічі президентів України та США в Білому домі” та вкажіть рік, коли відбулася ця зустріч.

“Президенти України та США висловили задоволення з приводу зростаючого співробітництва обох держав у сфері створення колективної безпеки в євроатлантичному регіоні. ... Президент США дав високу оцінку активній участі України в програмі „Партнерство заради миру”... Президент США високо оцінив внесок України в миро-

творчі операції на Балканах, зокрема участь батальйону українських миротворців у Силах по виконанню угод ...”

2. Визначте, які з перелічених змін на політичній карті Європи належать до періоду 1989–1999 рр.:

- а) розпад Австро-Угорщини;
- б) утворення Фінляндії;
- в) утворення Словенії, Хорватії, Боснії і Герцеговини, Македонії;
- г) утворення Польщі і Угорщини.

3. Дайте відповідь, скільки всього у сучасному світі налічується країн і територій з оформленим і неоформленим державним статусом:

- а) 150;
- б) 170;
- в) 210;
- г) 240.

4. До територій з неоформленим державним статусом серед названих належать:

- а) Східний Тимор;
- б) Боснія і Герцеговина;
- в) Палестина;
- г) Абхазія;
- д) Словенія;
- е) Чорногорія.

Література [2; 7; 24; 25; 29; 31; 32; 38; 39; 43; 46; 50; 92; 96; 100; 102–104]

Тема 24. Політичний розвиток світу після розпаду біполярної системи міжнародних відносин. Особливості розвитку світу на початку XXI ст.

План роботи

1. Глобальні зміни на рубежі XX–XXI ст. Розпад біполярної системи і його підсумки.
2. Європейський Союз: політична структура, досягнення та проблеми розширення.
3. Політичний розвиток країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону.
4. Нові виклики міжнародної стабільності. Перспективи розповсюдження зброї масового знищення.

5. Сучасні концепції світового розвитку. Дилеми однополярного і багатопольярного світу.

Література [2; 7; 24; 25; 29; 31; 32; 38; 39; 43; 46; 50; 52; 68; 100; 102–104; 109]

Теми рефератів

1. Маастрихтський та Амстердамський договори ЄС: порівняльний аналіз.
2. Політика ЄС щодо країн Східної Європи.
3. Соціально-політичні наслідки політики реформ у Китаї (наприкінці ХХ ст. — на початку ХХІ ст.)
4. Загальна характеристика глобальних проблем сучасності. Шляхи їх розв'язання.
5. Міжнародний тероризм.
6. Роль молодого покоління у поглибленні демократичного врядування та збереження миру.
7. Докорінні зміни балансу сил у світі після закінчення „холодної війни”.
8. Посилення імперських амбіцій США на початку ХХІ ст.
9. Політика глобалізації США, її вплив на міждержавні відносини.
10. Терористичні акти у США та в країнах Західної Європи на початку ХХІ ст. та їх наслідки.
11. Основні тенденції світового розвитку на порозі ХХІ ст.

Розкрийте сутність таких понять:

Абсолютизм, буржуазна революція, демократія, конституційна монархія, республіка, нація, реформізм, індустріалізація, громадянська війна, консерватизм, лібералізм, політична партія, централізм, федералізм, націоналізм, антагонізм, волюнтаризм, гуманізм, гегемонізм, конфронтація, радикалізм, суверенітет, реваншизм, прагматизм, еволюція, холодна війна, дискримінація, експансія, колабораціонізм, розрядка, референдум, плюралізм, консенсус, дестабілізація, ідеологія.

Завдання для самоперевірки

1. Контури нового світового порядку наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст.
2. “Велика вісімка” як новий механізм регулювання балансу світових держав.
3. Сучасні проблеми міжнародного тероризму.

4. Трагедія 11 вересня 2001 р. Курс адміністрації Буша — молодшого на забезпечення “однополярної стабільності” у світі.
5. Питання розширення НАТО на схід. Програма “Партнерство ради світу”.
6. Національні і територіальні проблеми.
7. Миротворчі операції і превентивна дипломатія сил ООН.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Найдавніші китайські держави та їх суспільно-політичний розвиток.
2. Формування і розвиток античних полісів.
3. Політика, війна і суспільно-культурний розвиток Греції у VIII–IV ст. до н.е.
4. Демократія і реформи в Афіньському полісі.
5. Греко-перські війни та їх вплив на розвиток Греції.
6. Реформи Солона, Клісфена та Ефіальта в Афіньському полісі (VI–V ст. до н.е.).
7. Римська держава і суспільство у республіканський період (509–30 рр. до н.е.).
8. Епоха Римської імперії (30 р. до н.е. — 476 р. н.е.).
9. Реформи Діоклетіана та Костянтина щодо зміщення Римської імперії.
10. Виникнення і становлення християнства.
11. Падіння Західної Римської імперії.
12. Варни та суспільні відносини у Стародавній Індії.
13. Реформи Шан-Яна та створення і розвиток Цінської імперії.
14. Суспільно-політичний та економічний розвиток імперії Хань.
15. Феодальна суспільна система і її особливості.
16. Держава, право і церква у середні віки.
17. Станова монархія і становлення парламентаризму.
18. Буржуазні революції у Нідерландах і Англії.
19. Війна за незалежність північноамериканських колоній і створення США.
20. Французька революція XVIII ст.
21. Столітня війна.
22. Формування і специфіка розвитку абсолютистських монархій.
23. Реформація і Контрреформація у Європі в середні віки.
24. Тридцятилітня війна і Вестфальський мир.
25. Причини, характер та історичне значення Нідерландської буржуазної революції.

26. Англійський абсолютизм і опозиція.
27. Олівер Кромвель: політичний портрет.
28. Політичні діячі США (на вибір: Б. Франклін, С. Адамс, А. Гамільтон).
29. Джордж Вашингтон – перший президент США.
30. Томас Джефферсон: просвітитель і політичний діяч.
31. Паризька комуна у 1792–1794 рр.
32. Внутрішня і зовнішня політика канцлера О. фон Бісмарка.
33. Громадянська війна (1861–1865 рр.) і Реконструкція у США (1865–1871 рр.).
34. Франко-пруська війна та створення імперії.
35. Створення Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.
36. Внутрішнє становище у країнах Антанти та німецького блоку в роки Першої світової війни: порівняльний аналіз.
37. Револьюційно-політичні кризи 1917–1923 рр.
38. США у 30-ті роки ХХ ст. “Новий курс” Рузвельта.
39. Фашизм в Італії: влада, ідеологія і політика.
40. Націонал-соціалізм у Німеччині: режим влади, ідеологія і політика.
41. Дискусійні проблеми Другої світової війни.
42. План “Барбароса”: підготовка і реалізація.
43. Підсумки та наслідки Другої світової війни.
44. США і країни Західної Європи у період повоєнної реконструкції і “холодної війни” (1945–1970 рр.).
45. СРСР і країни Центральної і Південно-Східної Європи у період післявоєнної реконструкції і “холодної війни” (1945–1970 рр.).
46. Крах комуністичної системи і радикальні перетворення в СРСР і у країнах Центральної і Південно-Східної Європи (80-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.).
47. Причини, цілі та форми “холодної війни”.
48. Розкол Німеччини і “німецьке питання” у світовій політиці.
49. Формування військово-політичних блоків та політика їх протистояння.
50. Головні зовнішньополітичні доктрини СРСР та США.
51. Підсумки і уроки “холодної війни”.
52. Дипломатія супердержав у роки “холодної війни”.
53. Політика десталінізації у СРСР у 50-х роках.

54. Історичні передумови й рушійні сили інтеграційних процесів у Західній Європі.
55. Європейський Союз: історія, політична структура, досягнення і проблеми розширення.
56. Соціально-політичний розвиток Китаю в другій половині XX — на початку XXI ст.
57. Соціально-політичний розвиток Японії у другій половині XX — на початку XXI ст.
58. Історія та сучасна політика НАТО.
59. Міжнародні та регіональні конфлікти (80-ті роки XX ст. — початок XXI ст.).
60. Структура та діяльність ООН.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Політичний лад Єгипту Стародавнього і Середнього царства.
2. Політичний розвиток Єгипту Пізнього царства.
3. Держави Шумеру та Аккаду в ранньодинастичний період.
4. Політичний лад держави III династії Уру.
5. Піднесення Вавилону та утворення Староавилонського царства.
6. Утворення Персидської держави Ахменідів.
7. Китай у період Західного і Східного Чжоу.
8. Перша централізована держава в Китаї — імперія Цинь.
9. Ознаки і функції давньосхідної держави та форми держави на Стародавньому Сході.
10. Взаємини держав Сирії, Фінікії та Палестини з могутніми державами Передньої Азії та Єгиптом у II—I тис. до н.е.
11. Характеристика давньогрецького полісу.
12. Особливості розвитку стародавньої Спарти.
13. Рабовласницька демократія в Афінах.
14. Греко-перські війни і Афінський морський союз.
15. Греція і Македонія в епоху еллінізму.
16. Реформи Солона-Клісфена, їх значення.
17. Державний лад Римської Республіки.
18. Пунічні війни і їх наслідки.
19. Політична криза і падіння Римської Республіки.
20. Криза в Римській імперії в III ст. н.е.
21. Причини і наслідки падіння Західної Римської імперії.

22. Боротьба патрициїв і плебеїв у Стародавньому Римі.
23. Диктатура Ю.Цезаря в Римі, її сутність.
24. Принципат і домінант як політична система в Римській імперії.
25. Політичний лад Франкської держави наприкінці V — на початку IV ст.
26. Візантія в IV–XI ст., її державний устрій.
27. Розпад імперії Каролінгів і його причини.
28. Політична роздробленість Франції в IX–XI ст. і політика перших Капетингів.
29. Політика короля Оттона I Великого і утворення Німецької імперії.
30. Столітня війна: причини, основні етапи та наслідки.
31. Політичний розвиток Франції у другій половині XV ст.
32. Реформи Генріха II Плантагенета.
33. Велика Хартія Вільностей і встановлення баронської олігархії в Англії.
34. Виникнення парламенту в Англії.
35. Союзи німецьких міст XIII–XIV ст.
36. Посилення роздробленості Німеччини в XIII–XV ст. і розпад імперії.
37. Особливості розвитку Південної Італії, Сицилії і Папської області в XII–XV ст.
38. Роль Великих географічних відкриттів у процесі виникнення капіталістичних відносин у країнах Західної Європи.
39. Політичний устрій Німеччини кінець XV — перша половина XVII ст.
40. Кардинал Рішельє та укріплення абсолютизму у Франції.
41. Нідерландська революція, її періодизація та історичне значення.
42. Реформація у країнах Західної Європи.
43. Особливості політичного розвитку Англії наприкінці XV — середині XVII ст.
44. Специфічні риси розвитку країн Азії та Африки у середні віки.
45. Китай у період правління династії Сун (960–1279 рр.).
46. Японська держава у середні віки.
47. Імперія монголів (1206–1388 рр.).
48. Особливості історичного розвитку Індії у середні віки.
49. Арабський халіфат.
50. Утворення Османської імперії.
51. “Чорна Африка” у середні віки.

52. Загальні риси політично-соціального розвитку країн Європи та Америки наприкінці XIX — на початку XX ст.
53. Політика Бісмарка (70–80-ті роки XIX ст.).
54. Британська імперія в кінці XIX — початку XX ст.
55. Передумови, причини і характер Першої світової війни (1914–1918 рр.)
56. Завершення Першої світової війни та її політичні підсумки. Створення Версальсько-Вашингтонської системи повоєнних міжнародних відносин.
57. Основні тенденції розвитку країн Азії і Африки в першій половині — середині XX ст.
58. Революція 1848–1849 рр. в Європі: загальне і особливе.
59. Політичний розвиток Франції наприкінці XIX — на початку XX ст.
60. Громадянська війна і реконструкція в США.
61. Американський континент у XVIII–XIX ст.
62. Колоніальна експансія європейських держав і США в останній третині XIX ст.
63. Політика великих держав на Балканах наприкінці XIX — на початку XX ст.
64. Східне питання у XVIII–XIX ст.
65. Повоєнне влаштування світу. Суперництво двох світових систем в умовах “холодної війни” (1945–1980 рр.).
66. Закінчення Другої світової війни. Потсдамська мирна конференція та значення її рішень для повоєнного устрою світу.
67. Інтеграційні процеси в Західній Європі (1960–2007 рр.).
68. США у 30-ті роки XX ст. “Новий курс” Ф. Рузвельта.
69. Розкрийте сутність “холодної війни” і напрями її вияву.
70. Політичний розвиток країн АТР у другій половині XX — на початку XXI ст.
71. Крах комуністичної системи: створення незалежних держав.
72. Закінчення військового протистояння Захід-Схід та встановлення нових міжнародних зв’язків.
73. Тероризм у сучасному світі як одна із загроз і фактор світової політики.
74. Арабський світ: його досягнення і проблеми.
75. Близькосхідна криза на сучасному етапі.
76. Національно-визвольна боротьба народів Азії, Африки та Латинської Америки у XX ст.

77. Вузлові проблеми розвитку країн Азії та Африки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.
78. Політичний розвиток і його особливості в західнослов'янських народів у ХІ–ХV ст.
79. Політичний розвиток балканських народів і його особливості в ХІ–ХV ст.
80. Жовтнева (1917 р.) революція в Росії та її вплив на політичні процеси у світі.
81. Виникнення і поширення фашизму в Європі.
82. Головні тенденції політичного розвитку країн Західної Європи і США в 30-ті роки.
83. Німецька проблема в повоєнний період. Об'єднання Німеччини та його вплив на політичне становище в Європі і світі.
84. Роль буржуазних революцій у соціально-політичних перетвореннях другої половині ХІХ ст. країн Західної Європи.
85. Крах імперії Габсбургів і утворення на її теренах самостійних демократичних держав.
86. Утворення ООН, структура і мета її діяльності. Роль України в її утворенні.
87. Становлення соціалістичного тоталітаризму в країнах Східної і Південно-Східної Європи. Роль СРСР в утвердженні тоталітаризму в Східній і Південно-Східній Європі.
88. Причини й етапи деколонізації після Другої світової війни. Вихід нових країн на міжнародну арену.
89. Велика Французька революція 1789–1794 рр.: її історичне значення для континентальної Європи.
90. Загострення міжнародних відносин у 30-ті роки ХХ ст. Політика Західних країн „умиротворення” агресора.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Абрамова С. Ю.* Африка: чотири столетия работорговли. – М., 1992.
2. *Бжезинский З.* Великая шахматная доска. – М., 2003.
3. *Большаков О. Г.* История Халифата. – М., 1993. – Т. 1, 2.
4. *Васильев Л. С.* История Востока: В 2 т. – М., 1992 (1998).
5. *Васильев Л. С.* История религий Востока. – М., 1998.

6. *Васильев Л. С.* Древний Китай. — М., 1995.
7. *Гайдуков Л. Ф., Кремень В. Г. та ін.* Міжнародні відносини та зовнішня політика. — К., 2001.
8. *Дворник Ф.* Слов'яни в європейській історії та цивілізації. — К., 2000.
9. Древние цивилизации: Греция. Эллинизм. Причерноморье. — М., 1997.
10. Древние цивилизации: От Египта до Китая. — М., 1997.
11. *Дюби Ж.* Европа в средние века. — Смоленск, 1994.
12. *Дюби Ж.* История Франции. Средние века. — М., 2000.
13. *История Древнего Востока.* — 3-е изд. — М., 1999.
14. *История Древнего Рима.* — М., 1994.
15. *История Древней Греции.* — М., 1996.
16. *История Европы.* — М., 2000.
17. *История и культура Древней Индии.* — М., 1990.
18. *История Латинской Америки. Доколумбова эпоха — 70-е годы XIX века.* — М., 1991.
19. *История средних веков: Хрестоматия: В 2 ч.* — М., 1988.
20. *История южных и западных славян.* — М., 1998. — Т. 1, 2.
21. *Кинросс Лорд.* Расцвет и упадок Османской империи. — М., 1999.
22. *Крижанівська О.* Історія середніх віків. — К., 2000.
23. *Крижанівський О. П.* Історія Стародавнього Сходу. — К., 2000.
24. *Кульчицький С. В.* Утвердження незалежної України: перше десятиліття // УІЖ. — 2001. — № 4.
25. *Лефор К.* Политические очерки (XIX–XX века): Пер. с франц. — М., 2000.
26. *Линч Дж.* Середньовічна церква. Коротка історія. — К., 1995.
27. *Лурье С. Я.* Лекции по истории Греции. — М., 1993.
28. *Новая история стран Европы и Америки. Первый период /* Под ред. Е. Е. Юровской и И. М. Кривогуза. — М., 1997.
29. *Новейшая история зарубежных стран /XX в./: В 2-х ч.* — М., 1998.
30. *Петросян Ю. А.* Османская империя: могущество и гибель. — М., 1990.
31. *Політична історія XX століття: Навч. посіб.* — 2-ге вид., перероб. і доп. / За ред. В. Ф. Салабая. — К., 2001.
32. *Потульницький В. А.* Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії. — К., 2002.

33. *Рубель В.А.* Історія середньовічного Сходу: Курс лекцій. — К., 1997.
34. *Рубель В.А.* Історія середньовічного Сходу: Підручник. — К., 2002.
35. *Рубель В.А.* Історія середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. — К., 2000.
36. *Фильштинский И. М.* История арабов и Халифата (750–1517 гг.). — М., 1999.
37. *Хрестоматия* по истории Древнего Востока. — М., 1997. — Ч. 1, 2.
38. *Чумак В. М.* Пріоритети та можливості взаємовідносин України зі США // Стратегії розвитку України: теорія і практика. — К., 2002.
39. *Щёкин Г.В.* Диалог цивилизаций: новые перспективы организации мира. — К., 2002.

Додаткова

40. *Александров В. В.* Новейшая история стран Европы и Америки. 1945–1986. — М., 1988.
41. *Альбедиль М. Ф.* Забытая цивилизация в долине Инда. — СПб., 1991.
42. *Альбедиль М. Ф.* Протоиндийская цивилизация. — М., 1994.
43. *Апатов С.* Безопасность Украины и НАТО // Власть. — 1996. — № 11.
44. *Ассман Я.* Египет: теология и благочестие ранней цивилизации. — М., 1999.
45. *Бонгард-Левин Г.М.* Древнеиндийская цивилизация. — М., 1993.
46. *Васильчук Ю. А.* Эпоха НТР: новые основы производства и общества // Полис. — 1996. — № 2.
47. *Вейнберг И. П.* Рождение истории. — М., 1993.
48. *Вильгельм Г.* Древний народ хурриты. — М., 1992.
49. *Витпер Р. Ю. и др.* История нового времени. — М., 1995.
50. *Война* и послевоенное развитие мирового сообщества. 1939–1991: Учеб. пособие. — М., 1992.
51. *Восточная* Европа на пути к обновлению // Междунар. жизнь. — 1990. — № 1.
52. *Гаджиев К.С.* Геополитика. — М., 1998.
53. *Гарбузов В. Н.* Рейрановская модель руководства государством // США: ЭПИ. — 1997. — № 9.

54. *Гизо Ф.* Английская революция. — Ростов н/Д., 1996. — Т. 1, 2.
55. *Голубцова Е. С.* Община, племя, народность в античную эпоху. — М., 1998.
56. *Гончарова Т. В. и др.* Универсальные ценности и цивилизационная специфика Латинской Америки: В 2-х кн. — М., 1995.
57. *Грант М.* История древнего Израиля. — М., 1998.
58. *Дебидур А.* Дипломатическая история Европы: В 2 т. Ростов н/Д, 1995.
59. *Дельбрюк Г.* История военного искусства в рамках политической истории. — СПб., 1994. — Т. I.
60. *Диманк М.* Политические партии ФРГ и государство // МЭ и МО. — 1997. — № 12.
61. *Древние цивилизации:* Рим. — М., 1997.
62. *Древняя Греция.* История. Быт. Культура. Из книг современных ученых /Сост. Л. С. Ильинская. — М., 1995.
63. *Европейское дворянство.* XVI–XVII вв. — М., 1997.
64. *Еремеев Д. Е.* Ислам: Образ жизни и стиль мышления. — М., 1990.
65. *Жак К.* Египет великих фараонов: Пер. с фр. — М., 1991.
66. *Жак К.* Нефертити и Эхнатон. Солнечная чета: Пер. с фр. — М., 1999.
67. *Жизнь Будды.* — Новосибирск, 1994.
68. *Заварухин В. П., Федорович В. А.* Администрация Клинтон: научно-техническая политика и глобальная конкуренция // США: ЭПИ. — 1997. — № 8, 9.
69. *Зіллер Ж.* Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз: Пер. з фр. — К., 1996.
70. *Из истории европейского парламентаризма:* Великобритания. — М., 1995.
71. *Из истории мировой цивилизации /* Под ред. Ш. М. Мунчаева. — М., 1993.
72. *Ирвинг В.* Жизнь Магомета. — М., 1990
73. *История Востока:* В 5 т. — М., 1995. — Т. 2. Восток в средние века.
74. *История Китая.* — М., 1998.
75. *Иналджик Г.* Османська імперія. Класична доба 1300–1600. — К., 1998.
76. *Кан А.* Русская революция 1917 года и порождение социализма в Европе // МЭ и МО. — 1997. — № 10.

77. *Канева И.Т.* Шумерский язык. — СПб., 1996.
78. *Керам К.* Боги, гробницы, ученые. Роман археологии: Пер. с англ. — М., 1994.
79. *Конфликты и кризисы в международных отношениях: проблемы теории и истории* /Под ред. А. С. Манькина. — М., 2001.
80. *Крамер С.* История начинается в Шумере: Пер с англ. — М., 1992.
81. *Ламберг-Карловски К., Саблов Дж.* Древние цивилизации: Ближний Восток и Мезоамерика: Пер. с англ. — М., 1992.
82. *Лендьел М.* Формування стратегії США в “українському питанні” (1939–1996 рр.) // Політ. думка. — 1997. — № 4.
83. *Лидова Н.Р.* Драма и ритуал в древней Индии. — М., 1992.
84. *Марчук Н. Н.* Борьба за независимость в Латинской Америке в конце XVIII — начале XIX вв. — М., 1988.
85. *Матье М. Э.* Избранные труды по мифологии и идеологии Древнего Египта. — М., 1996.
86. *Мерц Б.* Черная земля, Красная земля: Пер. с англ. — М., 1998.
87. *Морэ А.* Во времена фараонов: Пер с фр. — М., 1998.
88. *Морэ А.* Цари и боги Египта: Пер. с фр. — М., 1998.
89. *Оппенгейм А. Л.* Древняя Месопотамия: Пер. с англ. — М., 1990.
90. От начала начал. Антология шумерской поэзии. — СПб., 1996.
91. *Пантин И. К.* Октябрь: движение в непредсказуемое // Полис. — 1997. — № 11–12.
92. *Первая мировая война и ее воздействие на историю XX века (Круглый стол)* // Новая и новейшая история. — 1994. — № 4, 5.
93. *Переломов Л. С.* Конфуций: жизнь, учение, судьба. — М., 1993.
94. *Писарев Ю. А.* Новые подходы к изучению истории первой мировой войны // Новая и новейшая история. — 1993. — № 3.
95. *Рак И. В.* Мифы Древнего Египта. — СПб., 1993.
96. *Ревизии* Маастрихтского договора // Экономика и управл. в зарубежных странах. — 1997. — № 3.
97. *Савельева Т. Н.* Храмовые хозяйства Египта времени Древнего царства (III–VIII династии). — М., 1992.
98. *Сайко Э. В.* Древнейший город. Природа и генезис Ближний Восток. IV–II тыс. до н.э.). — М., 1996.
99. *Світленко С. І.* Народництво в Україні: сучасний погляд на проблему // Укр. іст. журн. — 1997. — № 3.
100. *Семенов Ю. И.* Всемирная история как единый процесс развития человечества во времени и пространстве // Философия и общество. — 1997. — № 1.

101. *Семиряга М. И.* К вопросу о политическом характере второй мировой войны // Новая и новейшая история. — 1988. — № 4.
102. *Согрин В.В.* Политическая история США. — М., 2001.
103. *Проблемы* глобальных интеграционных процессов. — М., 1996.
104. *Социализм* между прошлым и будущим / Под ред. Богомолова. — М., 1989.
105. *Тантлевский И. Р.* История и идеология Кумранской общины. — СПб., 1994.
106. *Ткаченко Г. А.* Культура Китая: Словарь-справочник. — М., 1999.
107. *Тойнби А. Дж.* Постигжение истории. — М., 1991.
108. *Уотт У. М.* Влияние ислама на средневековую Европу. — М., 1976.
109. *Уткин А. Ш., Воронцов М. Ю.* Новые параметры мирового противостояния // США: ЭПИ. — 1997. — № 8.
110. *Финикийская* мифология. — СПб., 1999.
111. *Фицджеральд С. П.* Китай. Краткая история культуры. — СПб., 1998.
112. *Харт Г.* Венецианец Марко Поло. — М., 2001.
113. *Шагленна Т. А.* “Доктрина Клинтона” и будущее американской внешней политики // США: ЭПИ. — 1997. — № 4.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Політична історія світу”	5
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Політична історія світу”	9
Теми контрольних робіт.....	35
Питання для самоконтролю	37
Список літератури	40

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. М. Коліна*
Комп’ютерне верстання *О. А. Залужна*

Зам. № ВКЦ-3883

Підп. до друку 22.10.2008. Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк ротатійний
трафаретний. Ум.-друк. арк. 3,02. Обл.-вид. арк. 2,87. Наклад 30 пр. Зам. № ВКЦ-3883

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП
ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*